

Bir kitabın sayfalarındaki

1939 Anadolu depremi

1939 yılının 27 Aralık gecesi Erzincan için felaket gecesidir. 7.9 şiddetindeki depremde, 33 bin kişi hayatını kaybeder, binlerce yaralı vardır. İnsanlar yine acılıdır, şaşkıncıdır, çaresizdir...

Tarihe “1939 Anadolu Zelzelesi” olarak geçen Erzincan depreminden bir yıl sonra Eminönü Halkevi tarafından bir kitap çıkarılır. Meliha Avni ve İskender Fahreddin Sertelli tarafından yayına hazırlanan kitapta, bilim adamları, gazeteciler, edebiyatçılar, şairler kısaca dönemin aydınları tarafından yazılmış şiirler, röportajlar, makaleler, anılar, fotoğraflar, haritalar yer alır. Falih Rıfkı Atay, Peyami Safa, Burhan Felek, Nadir Nadi, Burhan Cahid, Nurullah Ataç, Zekariye Sertel, Suat Derviş, Vâ-Nû, Necip Fazıl Kısakürek... kitapta imzası bulunanlardan birkaçı.

Kitapta, herkes, bulunduğu yerden depremi değerlendiriyor, duygu ve düşüncelerini dile getiriyor, eksikliklerden, yapılması gerekenlerden, pişmanlıklardan, çaresizliklerden, gözyaşlarından önlemlerden söz ediyor... Tıpkı bugün gibi...

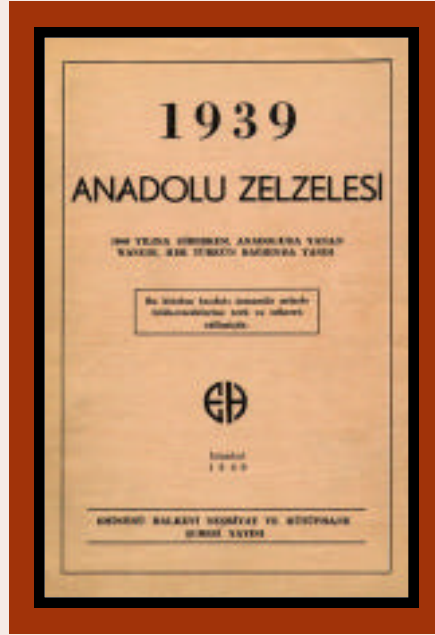
60 yıl sonra, Marmara depreminde, herşey ne yazık ki çok tanıdık. Acı, çaresizlik, öfke, yalnızlık, yoksunluk... Zaman donmuş gibi. Herşey, 60 yılı yaşanmamış kılarcasına aynı.

Hatta “bundan böyle şu tür konutlar yapmalıyız” di-

ye başlayan sözcükler bile aynı. Ne yazık ki, aynı. Bugün yaşananlar ise belleklerimizin ne kadar zayıf olduğunu, unutmaya ne kadar yatkın olduğunu gösteriyor.

Yüzlerce satır, onlarca sayfa... Bir belge olsun, unutulmasın diye bir kitapta toplanmış. Söz uçar yazı kalır denir. Hep kendini okuttuğunu, okundukça ders alındığını sanarak...

Bir kez daha; söz uçar, yazı kalır..

Anadolu zelzelesi

Tabiat ne yaparsa yapsın insan zekasının ve insan enerjisinin her zaman onu altettiğini, kösteklediğini görüyoruz; zelzelelerin birkaç dakikada yıktığını yeniden yapmak için birçok yıllar uğraşmışız lakin yapmışız.

Şimdi Erzincan ve civarı da bu zeka ve enerjiyi gösterecektir. Lakin orayı kendi başına bırakamayız. Vatan bir insan vücudu gibidir; sol koldaki yarayı sağ kol sarar; birinin eksikliğini öteki tamamlar; çünkü bir vücudun herhangi bir tarafındaki

ağrı her tarafında demektir.

Tarihin devamınca birçok yıkıntıları temizleyen ve ayaklandıran Türk enerjisi yeni bir kumanda karşısındadır;

- Yardıma ve iş başına!..

Kadircan Kaflı

a ırmak yok

Demek ki, ilme ve tecrübeye yer verilerek iş yapılırsa hatta zelzele gibi afetlere karşı da az çok tedbir almak kabil, şu halde tutacağımız yolda şaşırma yoktur. Tehlikeden az zararlarla kurtulmak imkanları varken eski itiyadlara devam etmek manasızdır. Şüphesiz hadiselelerin cidden elim olan ilk manzarası silinince hükümetin düşüncesi de bu olacaktır. Su afetlerine karşı alacağımız tedbir herhalde zelzele için düşündüklerimizden daha basittir. Yüksek masraflara dayansa bile bu tedbirleri almakta tereddüt etmeyeceğiz. Çünkü böyle hayati işlerde tereddüt caid değildir. Her geçen gün daha derin yaralar ve daha ağır masraflar açabilir. Güzel bir kasabamız olan M. Kemalpaşa'yı da alıp götüren suyu Marmara'ya akıtmak herhalde bu şirin yuvayı tekrar kurmaktan daha az masraflıdır.

B rhan Cahid

Yeni seneye girerken...

Erzincan'da taş üstünde taş kalmamış, Erzincan baştanbaşa bir mezar. Bir köyde dört yüz kişinin küllerini karıştırarak bir genç kız ağlıyor, bu köyde dört yüz kişiden bir tek kız kalmış. Başka bir yerde bir ana saçını yoluyor, dövünüyor, bağrına taş basmış bir baba, oğlunun cesedine mezar arıyor; yeni doğmuş

yavruların tahtalar, taşlar arasından çığlıkları duyuluyor, genç kızlara kardan kefen duvak olmuş, delikanlıların açık kalmış gözlerinde gençliklerine kanmamış insanların hasreti okunuyor, zelzenenin uğradığı her toprak çığlıkların, feryatların, ızdırapların duyulduğu bir yaralı dünya; zelzenenin uğrağı her toprakta yaşayanlar, kalpler delik deşik birer ızdırap heykeli.

Meliha Avni

Derece uuru

"Zelzele geçti. Hele şu açıktaki titreşen vatandaşları da bir çatı altına soksak, olur biter. Bu da geçer yahu!" deme-

yelim. Geçmez bu, geçmez. Bir gün Adana'yı sel basar, başka bir gün Erzincan'ı zelzele yıkar, daha başka bir gün limansız Karadeniz kıyılarımız önünde vapurlar batar. Rüzgara: "Esmel!", sulara: "Taşma!", toprağa: "Sallanma!", diyemeyiz. Memleket ve Anadolu davasını, maarif veya ziraat, kültür veya ekonomi, san'at veya teknik, bütün madde ve mana unsurları arasındaki münasebetlerin küllüne ait prensiplerle halletmezsek rüzgar eser, sular taşar, yer sarsılır ve bütün memleket ve bütün Anadolu, asırlardan beri olduğu gibi, yer yer yıkılır, Erzincan harabesine döner.

Peyami Safa

BEYANNAME

Tokad 1 (a.a) – Reiscumhur İsmet İn n , T rk milletine hitaben Tokad'dan aşağıdaki beyannameyi neşir buyurmuşlardır:

Zelzele felaketine uğrayan mıntakalarımızdan b t n T rk milletine yeni yıl için y rekten temennilerimi takdim ederim. Yakın ve uzak medeni milletlerin ve insaniyet aleminin adımız için g sterdiği sempatiye, T rk milletinin y rekten teşekk rlerini ifade etmek isterim. Felaket mıntakasındaki vatandaşlar, memleketimizin her tarafından g sterilen alakadan m tehassis ve m teşekkirdirler. Vatanın muhtelif kısımları arasında g ze çarpan yakın ve sağlam tesan dle bir b y k milletin sevinç ve acıda nasıl yekpare bir aile olduğunu g stermiş oluyoruz. Milletimiz içindeki bu beraberlik sayesinde bug nlerin en az sarsıntı ile biteceğine ve her zorluktan milletimizin yeni bir kudretle çıkacağına sarsılmaz imanım vardır. Ferdleri arasında karşılıklı vazife hissi ve b t n cemiyette vatana karşı fedakarlık duygusu sağlam milletimizin iyi ve geniş g nler g receği muhakkaktır.

Reiscumhur, İsmet İn n

a ırmak yok!

Dünya üzerinde bizim gibi zelzele mıntıkaları olan memleketler az değildir. Mesela İtalya'nın cenub kısmı bu aradadır. Orada daha ilmi keşiflerden evvel acı tecrübelerle kabul edilmiş bir yapı sistemi vardır. Büyük şehirlerde bile evleri bir, nihayet iki katlı yapmışlardır. İlimadamlarının söylediklerine göre ta uzak şarktan başlayarak Balkanlar'a kadar uzayan hat üzerinde arazinin yirmi otuz kilometre derinliğinde çürük tabakalar vardır. Bu hattın Türkiye istikametindeki parçaları Erzincan mıntıkası ile İzmit, Erdek ve Trakya sahilinde Şarköy, Mürefte mıntukaları imiş. Bu hattın bir de Biga ve Burdur'a doğru sarkan iki kolu varmış doğru olacak. Çünkü yakın tarihlerde Burdur ve Isparta'da daha yakın günlerde Dikili'de olan hareketler bunu ispat ediyor. Demek ki ilme ve tecrübeye yer verilerek iş yapılırsa hatta zelzele gibi afetlere karşı da az çok tedbir almak kabil, şu halde tutacağımız yolda şaşırarak yoktur.

Burhan Cahid

Gelecek felaketleri nlemek i in

Birtakım köylerin taşlık ve bayır üstündeki evleri sağlam kalmış, sel akıntısı üstündeki evler ise tamamen yıkılmıştır. Mütihazsıs, eğer tecrübelerle müstenit bu tedbirlere riayet edilecek olursa, zelzele felaket ve tahribatının yüzde ona hatta yüzde beşe indirileceği kanaatinde bulunuyor. Bir faciyanın yüzde doksanını önleyecek tedbirler, zelzele ihtimallerine maruz bütün belgelerde, tabiki kanunlaştırılan mükellefiyetler haline getirmek lazım gelir. Nafiamızın alakadar dairesinin gerek inşaat yapılacak bölge için, gerek mütihazsıs raporunda işaret olunan sahalar için bu tedbirleri süratle tesbit etmesini rica ederiz.

Falih Rifki Atay

Erzincan felaketi

Zelzele insan oğlunun, aczini dehşetle isbat ettiği için sinirlendiriyor. Bu felakete uğramışları teselli etmek de mümkün değil. Evet, yardım edilir, yiyecek, giyecek gönderilir; fakat o adamlara, gece gürültülerle uyanıp soğuk havada sokaklara döküldükleri, çıır-çıplak kaldıkları, belki ölümlerle saatlerce koyun koyuna kaldıkları, unutturulabilir mi?

Nurullah Ataç

timai yardım mesleki**tesan d seferberli i yapalım**

Zelzele felaketi bize hissettirdiği büyük mateme rağmen çok iyi bir şey öğretti. O da milletimizin artık milli, insani ve içtimai birlik ve beraberlik şuuruna ulaşmış oluşudur.

Vatanın bir köşesini yıkan elaketin darbesine bütün yurttaşlar hepsi birden maruz kalmışlar gibi sarıldılar. Ve hep birden sandıklarının, sepetlerinin, keselerinin, ceplerinin ve kalplerinin nesi varsa ona yardıma uzattılar. Ahmet kendi ailesinin bir günlük nafakasını temin etmeyen gündeliğini, Ayşe dışından, tırnağından arttırdığı üç buçuk kuruşunu, Mehmet cebinin harçlığını, Fatma yükündeki tek yorganını verdi.

Suat Dervi

Bu l mler cehaletimizdendir

Unutmayalım ki, bir çeyrek asır evvel İstanbul'u yangınlar mahvediyordu. O da cehalettendi. Zira inşaatımız çıravariydi... İtfaiye tertibatımız yoktu... Şimdi var. Tedbirlerle önünü aldık demektir.

Yıldırımına hakim olduğumuz, salgın hastalıkları önlediğimiz, İstanbul'un büyük yangınlarının alevini ram ettiğimiz gibi, gözlerimizi açarsak emre, iradeye girmez sandığımız bu afetlere de

dizgin takabiliriz.

Muhakkak ki, Türk milleti, bu işin üstünden gelebilir. İptidai damlarımız altında on binlerce nüfusumuzu ezdirişimiz inşallah sonuncu olur.. Bundan sonraki mukadder zelzele, Türkiye’de kolay kolay yıkılacak bina bulamaz ve seller sedler arkasında mahpus kalır..

Buna inanmazsak, yeni felaketleri bekleyelim!

(V -N)

B y k felaket kar ısında

Felaket haberi Ankara’ya varır varmaz hükümetin ve Büyük Millet Meclisi’nin gösterdiği büyük alakayı, yardım için tedbir almakta gösterdiği sürat ve titizliği beğenip, takdir etmemek mümkün değildir.

M.Zekeriye Sertel

Zelzele

Ecdadımızın büyük taş inşalarından, zelzeleye ait mükemmel hesaplar görüyoruz. Uzun müddet mukavva ev yapmaktan başka çare bulamayan hamarat Japonlar, nihayet beton inşalarında zelzeleye karşı tedbir ifade eden yeni formüller buldu. Fakat biz, madde planındaki inşa davamızda, ahşap binayı atarken kargir binanın topraklarımıza göre hususi icaplarını düşünmüş değiliz. Esefle söyleyebilirim ki, çok kuvvetli bir zelzele, Ankara ve İstanbul’da taş üstünde taş bırakmayabilir.

Necip Fazıl Kısak rek

Milli felaketimize dostlarımızın alakası

Komşumuz dost ve müttefik Yunanistan’ın on bin Türk liralık tıbbi ecza ile beraber ayrıca ve derhal bir sıhhi imdat heyeti tertibine de karar vermiş olmasını büyük memnuniyetlerle öğrendik. Komşumuz Bulgaristan felaketimizin hafifletilmesi hususunda hayli

miktarda erzak göndermek kararı ile yardıma müsarat etmiş, Romanya ise yüz bin liralık kereste vermek kararını almıştır. Balkanlı kardeşlerden Yugoslavya’nın henüz öğrenemediğimiz kararı da, eminiz, bunlara benzer bir müzaharet şeklinde tecelli edecektir.

Yunus Nadi

Fele in zulm

Koşunuz, vatandaşlarım! Feleğin yıktığı yerleri imar için elinizdeki bütün kuvvetleri ve kalplerinizdeki bütün iyi, yüksek, milli ve insani duyguları seferber hale getiriniz. Felekle mücadele etmekten hiç bir zaman yılmamış olan bir milletin çocukları olduğunuzu göstermenin tam zamanıdır. Harabeler arasında vatanın ızdıraplı kalbini, şuurlu varlığını ve yüksek iradesini temsil eden İsmet İnönü’nün arkasında toplanarak, sızlayan yaraların tedavisine koşmak bugünün yegane vazifesidir.

Muhittin Birgen

Felaket kar ısında

Ulusal bir felaket sigortası olan Kızılay hemen işe koyuldu. Halkı aydınlatmak için koştu. Teşekküller, mahalle mahalle ve ev ev dolaşarak herkesin arzu ile verdiği yardımları toplamaya başladılar ve nihayet imdat trenleri felaket sahalarına sıcak çadır, sıcak giyecek ve yiyecek ile hekim, hastabakıcı ve ilaç götürdüler. Cumhuriyetimiz “Vatanın muhtelif kısımları arasında göze çarpan yakın ve sağlam tesanüd”den iftiharla bahsederek büyük milletimizin “sevinç ve acıda nasıl yekpare

bir aile olduğu”nu tebarüz ettirdiler ve “milletimiz içindeki bu beraberlik sayesinde bu günlerin en az sarsındı ile biteceği”ni ve “her zorluktan milletimizin yeni bir kudretle çıkacağına sarsılmaz imanı” bulunduğunu haber verdiler.

H. E. Erkilet

Milli felaket kar ısında

Müzik, dans, kakhaha, düğün, bunların hepsi -bugünlerde- Türk için, Türk yurddaşı için ayıptır, haramdır. Daha doğrusu en küçük bir kakhaha bile milli bir cürümdür.

Bizim için eğlence, zevk, düğün Anadolu'nun yaralarını sarmak, sızılarını dindirmek, ocaklarını tüttürmekle doğacaktır. Türk'e hep veren, Türk'ten malını, canını, her çeşit varını esirgemeyen Anadolu, Anadolu çocukları için ne yapsak azdır.

Meliha Avni

Erzincan'dan gelen yaralılarla konu tum

Erzincan'da inşaat işlerinde çalışan 40-50 kadar mahpus varmış. Bunlar cezaevinin dışında birtakım barakalarda yatıyorlarmış. Zلزele gecesi, bunlara hiçbir şey olmamış. Ve bu 40-50 mahpus bir anda mahallelere dağılılarak 1000 kişiden fazla insan kurtarmışlar ve kendi barakalarında iskan etmişler.

Kaçabilirlerdi... kaçmamışlar. Vazife karşısında Türk kaçmaz. İsterse cani olsun, onda vatan duygusu, insaniyet duygusu hiçbir vakit körlenmemiştir!

Haber aldım ki, hükümet bu mahpusların bakiyei müddetlerini bağışlamak üzere alelacele Meclis'e bir kanun layihası veriyormuş. Bunu bana, yaralı arkadaşlarının hatırını sormaya gelen adliye memurları teyid ettiler.

Erc mend Ekrem Talu

Tarihin kaydetmedi i facia sahneleri

Perişan bir halde trenden iniyorum. Etraftaki bütün evler bir yığın taş,

tahta, toprak halinde... Aralardan tek tük çadırlar gözükyor.

- İşte diyorlar, bütün Erzincan şu gördüğünüz halk!

Bakıyorum, beş dakikada, teker teker sayabilirim hepsini... Başımı çeviriyorum. Üstüste konmuş insan cesetleri. Kaç tane? Herhalde birkaç bin! Artık hassasiyetim uyuşmuştu. Gayri iradi yürüyorum. İstasyonun şark kısmını kaplıyan geniş meydana dayım. Allahım bu ne feci manzara?

Yüzlerce, binlerce ceset, üstüste, yanyana konmuş... Birçok kadınlar, çocuklar, erkekler bir albüm yaprağı

çevirir gibi cesetleri kaldırıp kendilerine ait olanları arıyorlar. Zaman zaman, aradığını bulanların canhıraş bağrıışmaları kulak zarlarmı yırtıyor:

- Babam, babam benim!.

- Anne babamı buldum, anne babamı buldum.

Morarmış cesetlerle veda kucaklaşması...

Biraz ilerliyorum. Birden bir

tabanca patlıyor. Silkiniyorum. Elinde tabancasının namlusundan dumanlar çıkan orta yaşlı, yarı çıplak, saç başı dağınık bir adam avazı çıktığı kadar bağırıyor:

- Allahım dirisini aldın, ölüsünü bize bırak!

Bakıyorum. Ateş ettiği bir köpektir... Köpekleri öldürmüş olmalarına rağmen tek tük rastlanıyor. Bir kı-

sım cesetler taaffün etmeye başlamıştır, kokuya civarlardan geliyorlar.

Bir adam görüyorum. Bembeyaz sakalı var. Bir ihtiyar kadın cesedini omuzlamış. Yaralı sanıyorum. Yaklaşınca deşetten gözlerim büyüyor. İhtiyarın sırtındaki yüzü parçalanmış bir cesettir ve ihtiyar bu cesedi ge-

niş, bol çizgili alnından, yumuşak yanaklarından terler ve göz yaşları süzülerek taşıyor:

- Nereye götürüyorsun baba?

Dönüyor. Son gayretini sarfeden insanların bitkinliği.

- Ayalım oğul... kırk senelik karım... onu kendi elimle gömmek bana kismetmiş...

Sonra hayatın yükünü beraber sırtladıkları hamulesini omuzuna daha iyi yerleştirerek, gözlerini gökyüzüne kaldırıyor:

- Allah öyle istedi... Allahın işine karışılmaz.

N sret Safa Co kun

Bir kadının fedakarlığı

Soğuğa tahammül edemiyorum artık. Yavaş yavaş ayaklarımda müstemleke kurmaya başlayan donma alametleri, uyuşukluğa karşı koymak için hızlı hızlı yürümek istiyorum.

Yanıbaşımda mantolu başörtülü bir erkek.

Parmaklarıyla garip hareketler yapıyor: Bir çift telli Gülmek mi?... Kalbim içine dinamit atılmış gibi parça parça...

Soruyorum: Şehrin ileri gelen memurlarından biri.

Asil yüzlü, sevimli genç bir adam daha. Traş uzamış, saçları yüzüne yapışmış, paltosu çamur içinde. Bir parçası yırtık pantolonun sakladığı bacaklarının alt kısmı daha perişan: Bir ayağında partal asker papucu, diğerinde bir terlik... Parmakları kan ve tentürdiyota boyanmış.

Bu zat Erzincan'ın nafia müdürü. Zavallı vatandaşın dili tutulmuştur.

- Çok bitkinsiniz, diyorum... İstirahat edin bi-

raz. Asabınızda bozuk, mümkünse buradan uzaklaşınız.

Müşkülatla ve uzun fasılalarla konuşabiliyor:

Nasıl olur... Vazifemi nasıl bırakırım?... Elim ayağım tutuyor, daha biraz faydalı olabilirim.

Vali muaviniyle karşılaşıyorum.

Bu zeki, faal ve feragatkar genç, Erzincan müddeiumumisidir. Gösterdiği gayret ve durmak, dinlenmek bilmeyen faaliyeti ile derhal vali muavinliği uhdesine verilmiş. Felaket gecesinden beri ağzına bir lokma ekmek, bir bardak su koymadan, gözlerini yarım saat yummamak şartı ile çalışmaktadır.

- Size bu felaketi nasıl anlatayım bilmem ki, diyor... Şunun gibi oldu diyemem, çünkü Erzincan'daki felaket dünyanın hiçbir tarafında vukua gelmemiştir. Ancak bundan sonra, maazallah bir tarafta benzeri olursa, "Erzincan'da olduğu gibi" diyebilecekler.

Bu sırada Erzurum istikametine hareket edecek trene ağır yaralılar konmaktadır. Çadırlardan alınıp getirilen yaralıların feryatları gecenin sükunetini kırıpmağa başladı. Trene pencereden konulmaları pek müşkül oluyor. Birçok tarafları kırık. Pek çokları da ancak birkaç saatlik dünya misafiri.

Yüzümde dolaşan iki elektrik feneri.

Azrailin gözlerini görmüş gibi ürperiyorum.

İki adam, ellerinde elektrik fenerleri ölümler arasında dolaşiyor, hepsinin yüzüne birer birer fener tutuyorlar.

- Ne arıyorsunuz?

Bir tanesi mustarip bir sesle cevap veriyor:

- Öğleden beri ağabeyimi arıyorum. Öğleye kadar enkazı kaldırdık, altından çıkmadı. Artık bir ümidimiz burada... Hiç olmazsa ölüsünü bulsak.

Duramayacağım daha fazla.

Dizlerim kesiliyor. Biraz evvel donuyordum, şimdi vücudumdan lavlar fışkırıyor. Nereye dönsem ölü, nereye baksam kara bir mezar. Yağmur yağıyor.

Yüzümü okşayan soğuk damlalardan ürküyorum. Buraya gelip bu zavallıları seyrettiğim için görünmez binlerce ağız yüzüme tükürüyor zannediyorum.

Beni buraya getiren, irademle dargın ayaklarım, yalvarırım çıkarın beni buradan.

Oh. İstasyon...

Sağ adamlar görüyorum, etrafımda mezar yok.

Gece diktatörlüğünü ilan etti.

Artık onun emrindeyiz.

Her taraf zifiri karanlık.

Nusret Safa Ço kun

Erzincan T rk s

Kışlağımız vardı, kışın kışlardık,
Yaylaklarımız vardı, yazın yaylardık,
Toprak çökmeden önce biz de beylerdik,
Toprak çöktü kanımız kara karıştı.

Anaların gözleri bakmaz oldular,
Deli sular kesildi, akmaz oldular,
Kalanlar bu derdi çekmez oldular,
Ağlamalar, dualar göğe erişti.

Yerlerinden oynadı yüce dağlarım,
Çocuğumun kanın emdi bağlarım,
Gül diyorlar, ben nasıl gönül eğlerim,
Kocadım bir günde, alnım kırıştı.

Yayla yiğitlerini vurdu yatırdı,
Gelinlik kızlarımı aldı götürdü,
Bu ne iş insanları yedi bitirdi,
Sanki ovada iki ordu vuruştı...
Ceyhun Kansu

Ba ın Sa Olsun

Neleri beklerken neleri gördük,
Doğacak günlerin altın çağ olsun.
En büyük acıyı kalplere ördük,
Sevgimiz yarana derman dağ olsun.

Kim derdi felaket büksün belini,
Önleriz korkmadan bela selini,
Bir daha çekelim başa geleni,
Acımız bizlere kopmaz bağ olsun.

Kırıldı yavrumun kanadı kolu,
Yıkılmış ellerde baykuşlar dolu,
Uzayıp gitmesin ayrılık yolu,
Dört yanın gülistan, çölün bağ olsun.

Amasya, Erzincan, Tokat'la, Sivas,
Kıpladı her yeri baştan başa yas,
Ak saçlı dul anam, bağrına taş bas,
Gönüller sevgini ören ağ olsun.

Gel, ey Anadolu, Türklüğün varı!
Ağlayıp ovunma sen zarı zarı,
Çektiğin yetişir, elverir bari,
Üstüne gün doğsun, başın sağ olsun!...
Hikmet Turhan Da lı lu

Zelzele felaketi

Dün gece kaydettiğimiz zelzelenin şiddeti, rasathane sismograflarının muntazaman faaliyete başladığı 1934 senesinden beri kaydedilenlerin fevkindedir. Rasathaneye gelen sismik enerji geçen Kırşehir zelzelesinden daha fazladır. Sismograflardan çıkardığımız neticelere göre recfeler İstanbul'a şarka pek yakın istikametten gelmiştir ve tahminimize göre zelzele merkez üstü mıntıkası Erzincan-Sivas-To-

kat ve civarıdır. Buralarda tahribatın azami derecede olması lazım geldiğini tahmin ediyoruz. Bu zelzelenin tahretarız asıl merkezi otuz kilometre kadar derinlikte olduğundan kuvvetli sarsıntuların duyulduğu sahanın oldukça geniş olması lazımdır. Çok temenni ediyoruz ki azami şiddet mıntukası üzerinde memleketimizin kesif nüfuslu bir şehri tesadüf olmasın.

Rasathane M d r Fatin (Bu yazı, felaketin ekil ve mul hakkında etraflı malumat elde edilmeden kaleme alınmıştır).

Zelzeleden almamız lazım gelen dersler

Her memleketin jeolojik, tektonik haritaları yapılmıştır. Bu haritalarda memleketin nereleri sarsılmaya müsaittir, nereleri zayıf noktalardır, belli olur. Bizim malesef böyle haritalarımız yoktur. Bu yüzden zelzele olabilecek yerleri evvelden bilmiyoruz. Bunu ancak o mıntuka sarsıldıktan sonra öğrenebiliyoruz.

Yalnız elde edilen malumata göre zelzele hatlarından biri Marmara Denizi'nden itibaren Bolu'ya kadar uzanmaktadır. Bu hat üzerinde bulunan şehirler zelzeleye maruz şehirlerdir. İzmit, Adapazarı bu hat üzerindedir.

Bir profes re g re zelzelenin men ei

Sarsılan mıntukalarda zelzeleler, vasati bir şiddeti aşmaz. Ananelerden veya kronikler sayesinde asırlarca şiddetli sarsıntılara maruz kalmamış olduğu malum olan herhangi bir mıntukada felaket vukua gelmeyeceği hemen emniyetle söylenebilir. Bilakis sık sık felaketlere maruz kalmış oldukları tarihen malum olan mıntukalarda bu felaketlerin tekerrürü ihtimali çok kuvvetlidir. Jeoloğun bu mıntukalarda yapacağı iş, felaketlerin hangi noktalardan başlamakta olduğunu mümkün olduğu kadar sıhhatle tespit edebilmek için her zelzelenin izlerini etrafı ile tetkik ve takip etmektedir. O zaman bazı ihtiyat tedbirler almak

mümkün olur. Mesela sarsıntıya maruz olduğu malum olan bir mıntukada evler sağlam kayalar üzerine inşa edilmesi ile bir vadide çakıllar veya kumlar üzerine bina edilmesi arasında büyük farklar vardır. Herhangi bir sarsıntıya karşı daha ziyade emniyet arzeden bazı inşaat sistemleri tatbik etmekte mümkündür.

Modern teknik için felakete mani olmak mümkün değildir. Fakat bu teknik, hiç olmazsa zelzelelerin şiddetine mani olmadığı araştırmak imkanlarına maliktir.

E. Lahn / M.T.A. Enstitüsü'nde jeoloji profesörü

Zelzele ni in ok geni bir sahada tahribat yaptı?

Netice olarak şunu kaydedebiliriz ki: Şarkta Muş ve Van Gölü çukurlarına Garpta Yeşil ve Kızılırmak'ların şayanı dikkat dirseklerine istikamet veren bu yeni ve büyük inşikak hattı boyunca ve civarındaki çukur ovaları meydana getiren daha küçük inşikakların üzerinde bulunan şehir ve kasabalar, daima şiddetle sarsılmak tehlikesine maruzdur. Binaenaleyh, iskan ve imar işlerinde bu cihazda göz önünde bulundurulmasına zaruret vardır.

smail Yalçın

Moral sarsıntılar

Büyük zelzelelerde çöken binalar altında yüzlerce, binlerce masum ve bihaber insan bir anda yaralanır ve ölür. Kurtulanlar bizzat bu sarsıntıya maruz kaldıkları gibi aynı hailevi sahne içinde bütün varlıklarının mahvolduklarını, sevdiklerinden bir kaçının veya hepsinin feci surette can verdiklerini görürler. Bu itibarla moral sarsıntı saikavi ve

kuvvetlidir ve harpte olduğu gibi yaralıları maddi kafa cerhaları da mevzubahistir. Binaenaleyh büyük zelzelelerde had ruhi teşevvüşler, inhitatlar, melankolik tezahürler veya bunun aksine olarak, gürültülü teheyhüşler gibi muhtelif akli bozuklukları görmek kabildir.

Dr. Rasim Adasıl